

INCLUZIUNEA ȘCOLARĂ A COPIILOR CU CERINȚE EDUCATIONALE SPECIALE

Viorica CERNEAVSCHI, lector superior

Summary

This article mentions that in recent decades, a greater emphasis is put on the inclusion of the disabled children in regular schools. As a complex phenomenon, it is a challenge for the institutions involved and for the whole society and it results in the need for mentality changes, as well as educational policies changes.

Una dintre legitățile lumii contemporane este schimbarea continuă și permanentă a educației și învățământului, care prevede democratizarea, diversificarea, accesibilitatea și adaptabilitatea sistemelor de învățământ. Printre prioritățile politicilor educaționale promovate pe plan internațional și susținute în Republica Moldova este asigurarea accesului la educație de calitate pentru toți copiii. În acest context, educația incluzivă a devenit o prioritate în sistemele educaționale și în politicile sociale ale statelor democratice.

La etapa actuală, sistemul educațional din Republica Moldova are nevoie de tehnologii educaționale adaptive, cu valențe de originalitate ce vizează dobândirea/dezvoltarea cognitivă, afectivă, comportamentală, pe măsura posibilităților psiho-individuale ale fiecărui copil, concomitent cu schimbarea atitudinii societății față de copiii cu CES [4, p. 1].

Concepută ca parte componentă a paradigmei *Educație pentru Toți*, educația incluzivă reprezintă o abordare care presupune că toți copiii trebuie să aibă șanse egale de a frecventa aceeași școală și a învăța împreună cu semenii lor, indiferent de capacitățile lor intelectuale sau fizice, de apartenența lor culturală, socială, etnică, rasială, religioasă. Prin urmare, educația incluzivă presupune extinderea misiunii instituției de învățământ de a satisface nevoile unei mari diversități de copii din cadrul comunității. De fapt, în ultimii ani în sistemul de învățământ din Republica Moldova s-au făcut mai mulți pași în promovarea anumitor modele de educație incluzivă, însă acest lucru s-a realizat sporadic. Practicile de succes obținute în incluziune s-au datorat, în linii mari, susținerii din partea societății civile și entuziasmului manifestat de unele cadre didactice, de voluntari și de părinți. Din aceste considerente, aprobarea de către Guvernul Republicii Moldova a Programului de Dezvoltare a Educației Incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011 – 2020 reprezintă o asumare a responsabilității, la nivel de autoritate statală, de a asigura promovarea incluziunii educaționale pe plan național și local. În conformitate cu Programul dat, educația incluzivă presupune o nouă orientare educativă care pune accentul pe cooperare, parteneriat, pe educația socială și pe valorizarea relațiilor interpersonale. Sînt reorientate scopurile, obiectivele și formele de organizare a educației, este reevaluată atitudinea statului și a societății față de copiii, tinerii, adulții excluși și/sau marginalizați. Educația incluzivă prevede schimbarea și adaptarea continuă a sistemului educațional la condițiile de oferire a educației de calitate copiilor și tinerilor într-un mediu comun de învățare [1, p. 7-8].

Conceptul de cerințe educative speciale aspiră la depășirea tradițională a separării copiilor pe diferite categorii de handicap printr-o abordare „necategorială” a tuturor copiilor. Dreptul de a fi educați în același fel și în același context social ca și ceilalți copii este apreciat a fi un drept universal, de care să se bucure orice copil, indiferent de handicap [4, p. 6].

Din acest motiv, în ultimele două decenii, s-au intensificat eforturile pentru incluziunea copiilor cu dizabilități în școlile obișnuite. În încercarea de a-i primi pe toți elevii, se pune accentul pe schimbarea politicii școlare. Aceasta presupune eliminarea formelor de discriminare în ceea ce privește școlarizarea copiilor cu dizabilități, dobândirea unor valori ca: deschidere în fața diferențelor, a toleranței și respectul față de celălalt. Pentru adoptarea acestei politici de incluziune este nevoie să ai comunități pregătite, care să accepte diversitatea, să ai resurse umane care să lucreze cu copiii care au CES, să ai servicii adecvate nevoilor lor speciale, să poți coopera strâns cu părinții [6, p. 278].

Pentru a determina atitudinea vizavi de copii cu CES în ș coala de masă (liceul teoretic „Pro Succes”) am aplicat un chestionar pe colegii acestor copii și cadrele didactice. Generalizând rezultatele cercetării, am ajuns la următoarele concluzii, că atitudinea colegilor copiilor cu CES este destul de pozitivă și deschisă pentru colaborare, la fel și atitudinea copiilor cu cerințe educaționale speciale se schimbă pe parcursul aflării lor în școală, apreciind comunicarea cu colegii, ambianța școlară și, nu mai puțin, activitățile de învățare și comunicarea cu cadrele didactice.

O bună parte din copiii cu cerințe educaționale speciale au și probleme de dezvoltare fizică. Dificultățile în plan fizic, într-un fel sau altul, influențează procesul de învățare și progresele copiilor ce țin de dificultatea deplasării și pericolul accidentării. Lipsa abilităților de scriere sau scrierea cu dificultate din cauza spasticității motore, oboseala și surmenajul copiilor, de asemenea, sunt impedimente. Pentru a diminua dificultățile de învățare a copilului cu CES, cadrele didactice au încercat diverse remanieri. Unii învățători au recurs la reducerea materiei de studiu, alții au întreprins diverse remanieri la nivel de mediu (au plasat copilul mai aproape de tablă, i-au oferit un scaun adaptat). Mai mulți profesori au solicitat asistarea acestor copii de către cadre didactice de sprijin. Majoritatea profesorilor susțin faptul că, cadrul didactic de sprijin este indispensabil procesului educației incluzive, deoarece profesorul nu reușește, sută la sută, să încadreze copilul cu CES în toate procesele de învățare.

Dacă e să estimăm frecvența solicitărilor de ajutor în viziunea cadrelor didactice, vedem că în mare parte copiii nu se discursă singuri. Marea majoritate a copiilor au nevoie să fie sprijiniți în plan didactic. Profesorii susțin în că, copiii cu CES beneficiază permanent de servicii de sprijin.

Totuși, procesul de incluziune a elevilor ce provin din grupuri și medii defavorizate este dificil. Concluziile unei cercetări, desfășurate de către UNICEF, au fost că, în rândul cadrelor didactice, se perpetuează atitudinile și comportamentele stereotipe față de această categorie de copii, respectiv, persistă ideile că ei ar trebui educați în școala specială, că prezența lor va afecta performanțele școlare ale elevilor obișnuți și va altera climatul clasei [3, p.19-23]. Este dificil de schimbat mentalitățile, având în vedere faptul că, în țara noastră, a existat obișnuința ca elevii cu dizabilități sau cei care nu se adaptau în școlile de masă să fie orientați spre rețeaua de școli speciale, care era destul de bine pusă la punct [2, p. 48]. În plus, dificultățile cu care se confruntă învățământul românesc: subfinanțarea, performanțele școlare slabe la testări internaționale, o rată ridicată a abandonului școlar, amplifică greutățile procesului de incluziune [5, p. 180].

În ultimele decenii se acordă o importanță din ce în ce mai mare incluziunii copiilor cu dizabilități în școlile de masă. Fiind un fenomen complex, constituie o provocare pentru instituțiile implicate și pentru societatea în ansamblu și are drept consecință nevoia de schimbare atât a mentalităților, cât și a politicilor educaționale [4, p. 8].

În parcurgerea pașilor de edificare a unei instituții de învățământ incluzive este necesar a porni de la stabilirea clară a politicilor incluzive, apoi a trece la dezvoltarea în instituție a practicilor incluzive, care, în final, vor conduce la crearea culturii incluzive. Prin urmare, este bine ca personalul managerial și cel didactic să se familiarizeze cu dimensiunile și cu indicatorii incluziunii. Or, aceștia reflectă toate aspectele necesare incluziunii. De asemenea, este important ca indicatorii nu doar să fie cunoscuți de către personalul școlii, dar și aplicați în practică, iar rezultatele obținute – valorificate [1, p. 15].

Bibliografie

1. Educație incluzivă. Ghid metodologic pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general, Chișinău, 2013.
2. Manea, L., Dizabilitatea ca factor de risc privind accesul la serviciile de educație, în: Calitatea vieții, nr. 1–2, 2006, p. 41–50.
3. Moldovan, O., Bălaș-Timar, D., Psihopedagogia copiilor cu handicap de vedere, Ed. Universității „Aurel Vlaicu”, Arad, 2006.
4. Panuș, V., Cucer, A., ș.a., Incluziunea copiilor cu CES în instituțiile preuniversitare de învățământ din Republica Moldova, Chișinău, 2007.
5. Preda, M., Riscuri și inechități sociale în România, Polirom, Iași, 2009.
6. Watson, S., Barriers to inclusive education in Ireland: the case for pupils with a diagnosis of intellectual and/or pervasive developmental disabilities, în: British Journal of Learning Disabilities, nr.37, 2009, p. 277–284.